

Widok. Theories and Practices of Visual Culture

tytuł:

Empatia (Einführung)

autor:

Harun Farocki

źródło:

Widok. Theories and Practices of Visual Culture 2020 nr 26

odsyłacz:

<https://www.pismowidok.org/pl/archiwum/2020/26-empatyczne-obrazy/empatia-einfuehlung>

doi:

<https://doi.org/10.36854/widok/2020.26.2158>

wydawca:

Widok. Fundacja Kultury Wizualnej

afiliacja:

Uniwersytet SWPS

Uniwersytet Warszawski

słowa kluczowe:

Harun Farocki; empatia; Einführung

streszczenie:

Tłumaczenie tekstu Haruna Farockiego, Einführung, opublikowanego w tomie 100 Jahre Hebbel Theater. Angewandtes Theaterlexikon nach Gustav Freytag, red. Christiane Kühl, Hebbel am Ufer, Berlin 2008.

- (1944-2014) niemiecki filmowiec, teoretyk, krytyk, autor instalacji wideo, kurator i wykładowca.

Empatia (Einführung)

To słowo należy do przeciwnej strony. Od Brechta nauczyłem się nie gapić romantycznie. Mówi się, że w teatrze trzeba usiąść wygodnie i przyjąć postawę zdystansowaną i oceniającą. Także aktorzy powinni zachować dystans do swoich ról, żeby można było pokazać, że ten człowiek jest taki, jaki jest, ponieważ okoliczności są takie, jakie są. A okoliczności są takie, jakie są, ponieważ człowiek jest, jaki jest. Można jednak wyobrazić go sobie nie tylko takim, jakim jest, ale też w odmienny sposób: takim, jakim mógłby być, a okoliczności również można wyobrazić sobie jako inne od tych, jakie są.

Było to dla mnie tak przekonujące, że myślałem, iż w przyszłości, w dorosłym życiu nigdy już nie będę miał do czynienia ze sposobem grania, który wymagałby empatii (*Einführung*), podobnie jak malarstwo nigdy już nie będzie figuratywne.

Zwłaszcza w 1968 roku zdumiewało mnie, że ciągle spotykałem ludzi, którzy co prawda bezwzględnie żądali światowej rewolucji, ale nie chcieli, by im zepsuto iluzję w kinie lub teatrze. K-Gruppen wręcz programowo obstawały przy identyfikacji. Domagały się, by książki, sztuki teatralne i filmy pokazywały osobę lub grupę, która zachowuje się w przykładowy sposób – a widz, utożsamiając się z modelową postawą, miał sam przybrać przykładowe poglądy.

Byłem równie zaskoczony, gdy podczas kręcenia filmu w 1968 roku zauważyłem, że ani amatorzy, ani profesjonaliści nie potrafią odróżnić siebie od tekstu. Uwewnętrzzyli go szybciej niż zapamiętali. W kolejnych latach było tylko gorzej. Aktorzy coraz bardziej zdecydowanie upierali się, by wypowiadać tekst tak, jakby miał swoje źródło w skalistych górach ich wnętrza, w jakimś odległym i niedostępnym miejscu.

Gdy zdałem sobie sprawę, że ciągle tylko powtarzałem aktorom: „Nie rób tego w taki sposób, nie rób tamtego, pomiń to” – że mówiłem im już tylko, czego nie powinni robić, wtedy dałem spokój.

„*Einführung*” jest zbyt istotnym słowem, by pozostawić je przeciwnej stronie.

„*Einführung*” jest wyrażeniem ważniejszym niż „identyfikacja”, bo ma posmak transgresji. To zestawienie słów „wniknięcie” (*Eindringen*) i „współodczuwanie” (*Mitfühlen*). Rodzaj nieco brutalnego współczucia. Powinna być możliwa taka empatia, która wywoła efekt obcości.

- 1 K-Gruppen – parasolowe pojęcie określające organizacje polityczne, które powstały w wyniku rozpadu SDS (Sozialistischer Deutscher Studentenbund). Metaakronim stworzony od litery K – oznaczającej słowo „komunizm” – od której zaczynały się skróty wszystkich ugrupowań: KB (Kommunistische Bund), KBW (Kommunistische Bund Westdeutschland), KPD/OA (Kommunistische Partei Deutschlands-Aufbauorganisation). Grupy reprezentowały różne warianty ówczesnej marksistowskiej ortodoksji: odwoływały się do dziedzictwa Karla Liebknechta, Róży Luksemburg i weimarskiej KPD (Kommunistische Partei Deutschlands), które interpretowały zgodnie z maoistowskim antykolonializmem. Cechowała je radykalnie demokratyczna organizacja, a ich wspólnym postulatem było dążenie do światowej rewolucji proletariackiej [przyp. tłum.].

